

petere. — Insurgit vero hic dubitatio, quando votum non manifestatur superiori, sed petetur tantum facultas operis, quam ille negat, an subditus teneatur iterum petere licentiam. Nam Cajetanus, d. art. 8, et in Sum., verb. *Votum*, c. 3, dieit teneri iterum atque iterum congruis temporibus, prout prudentia dictaverit. Nam votum non fuit extinctum; ergo semper obligat; ergo saltem ad petendam licentiam, sine qua impleri non potest. Aliis difficile videtur hoc onus imponere religioso, quia non tenetur esse importunus Praelato, nec est verisimile voluisse per votum se ad hoc obligare. Et ita sentit Palaci., 4, d. 38, disp. 3; existimat tamen ille, votum illud omnino extingui, etiamsi a Praelato ignoretur. Hoc autem non potest esse universaliter verum, ut ex dictis constat, et ideo considerandam esse censeo materiam voti et duracionem ejus. Nam si votum solum obligat pro determinato tempore vel actu, et pro illo petetur facultas et negatur, non oportet facultatem iterum petere; nam votum per lapsum temporis extinguetur, quia pro tempore, pro quo obligare poterat, impleri non potuit, seu conditio non fuit impleta. Si autem obligatio voti est diurna, quia licentia semel petita non extenditur moraliter ad totum illud tempus, tunc prudenti arbitrio erit iteranda petitio licentiae, neque illud est onus nimium, vel importunum, quia non fit repetita licentia circa idem tempus, et consequenter neque ad eosdem numero actus.

16. Non peccat religiosus petens a Praelato irritationem voti, etiam sine justa causa. — Sed quæres an peccet religiosus petens a suo Praelato irritationem voti, quando non habet causam, quæ ad justam dispensationem sufficeret. Respondeo, ex sententia omnium non peccare, quia utitur jure suo. Item quia votum non fuit absolutum, sed conditionale, et per illud se non obligavit ad cavendum ne conditio impeditetur, vel ad non procurandum ut non poneretur, ut constat ex communi modo vendi. Item in statu religioso, per se loquendo, melius est ut Praelatus habeat notitiam voti, ut de subdito disponat, prout expedire judicaverit; ergo proponere votum Praelato non est malum. Nec etiam est peccatum se ostendere propensum ad irritationem, quia hoc neque est contra votum, neque contra aliud præceptum, et quia dubium est an id magis conveniat. Tandem qui sentit onera religionis, sine peccato frui potest commodis illius; ergo qui se subjicit potestati superioris, ut ab illo one-

ra recipiat, non peccat procurando lictis mediis aliquod levamen per ejusdem potestatem; sicut ergo non peccat Praelatus irritando, ita nec subditus petendo.

17. Quinta assertio. — *Quilibet Praelatus ordinarius religionis a proximo usque ad supremum habet hanc potestatem irritandi vota religiosorum.* — Dico quinto: quilibet ordinarius Praelatus religionis a proximo usque ad supremum habet hanc potestatem irritandi vota religiosorum, cum aliqua subordinatione inter se. Probatur primo generaliter, quia votum obedientie ad hos omnes extenditur. Unde omnes acquirunt jus et potestatem in voluntatem religiosi ad dirigendam et moderandam illam in spiritualibus; et ideo omnes participant potestatem irritandi subditorum vota. Quia vero multitudo sine ordine pareret confusionem, necesse est ut inter habentes hanc potestatem sit subordinatio et dependencia; nam superior potestas semper major est, et potest inferiorem cohibere, ut per se patet, et in sequentibus amplius exponetur. Igitur habent hanc potestatem imprimis abbates priores, guardiani, rectores, et similes, qui in unoquoque conventu Praelati sunt. Hi enim jurisdictionem spiritualem habent, et præcipere possunt in virtute obedientiae, et ideo ex vi sui muneris hanc participant potestatem. At vero si quos habent sub se coadjutores regiminis, ut vicarios vel ministros, illi non habent hanc potestatem ordinariam, sicut nec spiritualem jurisdictionem habent, nisi delegatam accipiant, vel quando in absentia Praelati vicem illius gerunt cum tota jurisdictione, juxta uniuscujusque religionis consuetudinem. Deinde continentur sub his Praelatis omnes superiores habentes universaliorum potestatem, ut provinciales et Generales, et si qui sunt intermedii. Nam hi omnes sunt ordinarii pastores, et universaliorum habent potestatem, quæ principaliter in Generali residet, deinde aliis cum proportione communicatur, et ideo de his nulla est dubitatio.

18. Potestas directe irritandi vota religiosorum principaliter est in Summo Pontifice. — Solet autem queri de Summo Pontifice, an habeat hanc potestatem in religiosos, cum in alios fideles illam non habeat, ut supra dictum est. In quo dicendum est, potestatem hanc principaliter esse in Summo Pontifice tanquam in supremo Praelato eujuscumque religionis, non ex communi titulo supremæ jurisdictionis, quam in Ecclesia habet, quia sola non sufficit, ut probat ratio facta, sed ex vi profes-

sionis et obedientiae religiosæ; nam ipse est qui principaliter illam acceptat, et alii in virtute concessionis et approbationis ejus, ut latius tractando de statu religionis dicemus. Et in praesenti docent Cajet., d. q. 88, art. 12; Soto, d. q. 3, art. 1; Navar., d. c. 12, n. 66, et alii communiter. Idemque erat olim cum proportione de Episcopis, quando religiosi erant illis immediate subjecti, et in eorum manibus profitebantur, et fere illis erat commissa religionum approbatio pro suis dioecesis. Nunc vero non habent hanc potestatem Episcopi in religiosos exemptos, quia nec sunt sub eorum jurisdictione, nec illis specialem obedientiam vovent. Habent tamen illam in moniales sibi proxime subjectas, et in alios, si qui sunt, qui in manibus eorum profiteantur, et sub eorum obedientia immediate versentur, de quo latius in materia de statu.

19. Praelatæ monialium habent potestatem irritandi vota earum, saltem indirecte. — *Probabilis est habere potestatem Praelatas monialium directam ad earum vota irritanda.* — Præterea solet specialiter queri an Praelatæ monialium hanc habeant potestatem, cum jurisdictionem spiritualem non habeant juxta receptam sententiam. Respondeo imprimis habere abbatissas seu priorissas potestatem ad irritandum vota subditarum, saltem indirecte, et ex parte materiæ, in his quæ ordinario regimini earum præjudicium afferre possunt. Nam illæ revera habent jus præcipendi intra limites suæ domesticæ gubernationis, et inde ex natura rei sequitur illa potestas; quia necesse est ut votum includat hanc conditionem, quia alias esset de re iusta. Item hoc est necessarium ad conveniens regimen talium monasteriorum, ut ex supra dictis constat a paritate rationis. Nec ad hoc est necessaria jurisdictio, sed potestas illa quasi dominativa seu œconomica sufficit. De potestate autem ad directe irritandum non videtur res tam clara; quia illa potestas non videtur his feminis necessaria, quia sufficit quod Praelati illam habeant, quibus spiritualis gubernatio religiosarum principaliter commendata est. Sed nihilominus probabilis est etiam hanc potestatem habere abbatissas, quia illis etiam subdite obedientiam vovent, et ab illis ita pendent, ut sine earum consensu firmiter obligari non possint; et ad hanc etiam potestatem non est necessaria jurisdictio, sed professionis obligatio sufficit. Confirmatur, quia mater saltem tutrix habet potestatem directe irritandi vota filiarum impubescens.

3. Secunda assertio. — *superior Praelatus potest irritare votum confirmatum ab inferiori.*

— Objectio. — Dico secundo: superior Praelatus potest irritare votum confirmatum ab inferiori, vel de ejus licentia factum. Utramque conclusionem posuit Richard., 4, dist. 38, art. 4, quæst. 3; et Astens., in Sum., lib. 1, tit. 20. Ratio est eadem quæ conclusionis præce-

rum; cur ergo non poterit illam habere abbatis, licet femina sit, cum ratio obedientiae religiosæ ad hoc sufficiat? Et ita sentit Angles supra, difficult. 7; et Alcocer., in Summa, c. 16.

CAPUT VIII.

UTRUM VOTUM FACTUM DE LICENTIA PRÆLATI, VEL AB EO CONFIRMATUM, POSSIT AB EODEM VEL ALIO PRÆLATO RELIGIONIS IRRITARI?

1. *Quia Praelati Religionis habentes hanc potestatem plures sunt, ut dixi, ideo variæ possunt fieri comparationes. Una est superioris ad inferiorem, et e converso; alia est ejusdem Praelati ad se ipsum diversis temporibus, vel ad successorem in potestate æqualem. Et ita quatuor insurgunt interrogations: an inferior possit irritare votum a superiori approbatum; secunda, an e converso superior possit irritare approbatum ab inferiore; tertio, an idem Praelatus possit irritare votum sua auctoritate factum vel confirmatum; quarta, an successor.*

2. *Prima assertio: inferior non potest irritare votum confirmatum a superiori.* — *Objectio.* — *Solutio.* — Dico primo: inferior non potest irritare votum confirmatum a superiori. Probatur: potestas superioris, sive jurisdictionis, sive dominativa, non pendet ab inferiori; ergo non potest irritare inferior quod fecit superior. Dices: votum subditi includit conditionem: *Nisi Praelatus repugnaverit;* ergo oportet ut nullus repugnet; ergo, eo ipso quod unus repugnat, etiamsi ali majores consentiant, ille sufficit ad irritandum votum. Respondeo, intelligi conditionem, *Nisi repugnet efficaciter et valide;* at vero stante confirmatione superioris, jam non potest inferior efficaciter resistere, sicut non potest revocare licentiam quam dedit superior. Et ita potius hinc confirmatur assertio. Est denique necessaria hæc assertio propter debitam dependentiam et subordinationem, quam diximus capite præcedenti, esse inter hos Praelatos, etiam in usu hujus potestatis.

3. *Secunda assertio: superior Praelatus potest irritare votum confirmatum ab inferiori.* — *Objectio.* — Dico secundo: superior Praelatus potest irritare votum confirmatum ab inferiori, vel de ejus licentia factum. Utramque conclusionem posuit Richard., 4, dist. 38, art. 4, quæst. 3; et Astens., in Sum., lib. 1, tit. 20. Ratio est eadem quæ conclusionis præce-

dentis et optime explicatur per conditionem inclusam in voto, quae est : *Nisi Prælatus restiterit*; at Prælatus superior potest efficaciter resistere, etiam si inferior approbet, quia superior Prælatus potest retractare licentiam datam ab inferiori, et ejus præceptum. Imo etiam potest superior Prælatus irritare votum factum a Prælato inferiori; ergo et consensum ejus in votum sui subdit. Denique sicut votum subdit includit conditionem : *Nisi Prælatus restiterit*, ita approbatio rectoris, verbi gratia, includit conditionem : *Nisi provincialis restiterit*. Ergo semper potest votum a superiori Prælato irritari. Quæ æqualiter procedunt de irritatione tam directa, quam indirecta, ut ex rationibus factis constat. Dices : votum factum de licentia Prælati inferioris legitime factum est; ergo retractari non debet, juxta regulam *Factum*, 73, de Regulis Juris, in Sexto. Unde obligatio civilis, vel eleemosyna, facta a monasterio cum licentia Prioris, non potest a Provinciali revocari. Respondeo, illud votum factum quidem esse legitime, sed cum conditione inclusa, ut declaratum est; et ideo ex ea parte non esse firmum, sed irritabile. De obligatione autem civili dicitur, ut sit absoluta et firma, interdum requiri confirmationem supremi Prælati; ubi autem necessaria non est, intelligitur ita datam esse potestatem inferiori Prælato, ut in illo et per illum omnes superiores consentiant expresse vel virtute; et idem est in donatione vel eleemosyna, quæ valide fit, et immediate transfert dominium. Secus vero est in praesenti, ut constat.

4. *Tertia assertio* : Prælatus potest irritare votum ab ipsomet confirmatum, vel ejus auctoritate factum. — Dico tertio : Prælatus potest irritare votum ab ipsomet confirmatum, vel auctoritate sua factum. Est communis sententia Theologorum : Major, 4, d. 38, quæst. 4, dub. penult., ubi de marito loquitur, sed est eadem vel major ratio, ut bene expendit ibi Suppl. Gabr., quæst. 1, lit. X; optime Cajet. d. art. 8; Abul., num. 30, q. 43; Soto, d. quæst. 3, art. 1; Navar., cap. 12, num. 73; Sylvester, *Votum*, 4, quæst. 2; Angel., *Votum*, 2, num. 10, et communiter Summistæ; et Panorm., in cap. *Scripturae*, de Voto, num. 8; Joann. Hessel., in Explicatione Decal., c. 12. Ratio omnium est, quia Prælatus dando licentiam, vel confirmando votum, non privat se suo dominio et potestate; ergo per illum potest retractare quod antea fecerat, et votum irritare. Et declaratur hoc in irritatione indi-

recta, quia Prælatus potest revocare licentiam, verbi gratia, jejunandi, quam dedit, vel etiam prohibere opus; ergo potest hoc modo irritare votum prius ex eadem parte confirmatum, id est, ex parte materiæ; et hinc extenditur ratio ad directam irritationem : quia similiter cum Prælatus dedit facultatem ad votandum, non se privavit potestate revocandi illam facultatem; nam eadem est ratio de illa et de cæteris, nimis quod Prælatus, dans licentiam subdito, non facit illum sui juris, sed solum concedit illi ut operetur aut se obliget, semper tamen pendens ab ipso.

5. *Qui oppositum sentiant*. — Contra hanc vero assertionem sentit Richard., d. 38, art. 4, quæst. 3; loquitur tamen, quando Prælatus dedit facultatem ad votandum, et dicit, si res sit integra, id est, si votum nondum est factum, posse illum revocare, et impedire ne votum fiat, vel saltem ne firmum fiat, forte quia nondum est Deo jus acquisitum. Si tamen votum jam sit factum, ait non posse Prælatum illud irritare, forte ob contrarium rationem, quia jam est acquisitum Deo. Dico autem *forte*, quia ille nullam rationem adducit. Imo addit in eo casu non posse Prælatum dispensare in voto illo jam facto. Et pro eadem sententia refertur Astens., lib. 1 *Summæ*, tit. 20. Hæc autem distinctio non videtur posse applicari ad confirmationem voti jam facti absque prævia licentia; nam in illa statim ac votum confirmatur, res non est integra, et jus Deo acquiritur. Et ita de tali voto dicendum erit juxta illum opinionem, amplius irritari non posse.

6. *Excluditur superior opinatio*. — Eras. — Occluditur. — Verumtamen quoad indirectam saltem irritationem hæc opinio non videatur mihi verisimilis, nec sibi constans. Nam Prælatus, qui dedit facultatem ad votandum, potest illum valide revocare prius quam votum fiat; ergo si dedit facultatem ad jejunandum, vel ad faciendam eleemosynam, potest illum efficaciter revocare; ergo saltem ex parte materiæ semper potest impedire executionem voti. Dices, antecedens esse verum ante votum, vel si licentia eleemosynæ, verbi gratia, non fuit data in ordine ad votum, vel cum ignorantia illius, non vero quando datur ad votum faciendum vel confirmandum. Sed contra, quia licet licentia detur illo intuitu, nunquam Prælatus intendit se privare sua potestate, sed semper habet conditionem vel limitationem subintellectam, ad beneplacitum suum, quia semper vult manere superior; imo fortasse nec potest, quia hoc repugnaret statui, et obe-

dientiae religiosæ. Et ita non obstat ratio de jure Deo acquisito, quia semper est jus conditionatum. Nisi superior aliud voluerit. Item quoad hanc partem eadem est ratio de Prælato erga subditum, quæ de parente erga filium vel filiam, vel de marito erga uxorem, de quibus supra ostensum est posse valide revocare talam facultatem, vel, illa non obstante, denuo materiam prohibere.

7. *Assertio supposita extendenda est non solum ad irritationem indirectam, sed etiam directam*. — *Differentia inter votum pupilli et religiosi*. — De irritatione autem directa est mihi nonnulla difficultas, quia, posita facultate votandi vel confirmatione voti facta, obligatio, quæ ex voto oritur, videtur omnino firma, sicut esset obligatio ad hominem facta; ergo non est amplius revocabilis sine consensu creditoris. Confirmatur, nam supra dicebamus, votum pupilli a patre vel tutore semel confirmatum non posse ab eis amplius irritari; ergo idem dicendum est de religioso : nam videtur eadem ratio. Nihilominus etiam in hoc sensu, censeo esse veram communem sententiam ; quia eadem est ratio de obligatione voti quæ de executione operis promissi. Nam sicut licentia ad hoc opus semper pendet a superiori, non solum in fieri (ut ita me explicem), sed etiam in conservari, quia hoc postulat status, et subjectio religiosa, ita etiam licentia ad ipsam obligationem voti non solum pendet a voluntate superioris, ut fiat et contrahatur, sed etiam ut conservetur et retineatur; quia hoc etiam postulat religiosa subjectio; et sub hac intentione et conditione intelligitur dari talis licentia, et ideo potest semper ipsam obligatio in se et directe irritari. Nec in hoc debet comparari obligatio ad Deum cum obligatione ad hominem, ut supra declaravi. Presertim quia obligatio voti semper respicit melius bonum, et ideo semper fit convenienter ad statum religiosum; obligatio autem ad hominem fit juxta humanos, et civiles mores. Est etiam differentia inter votum pupilli et religiosi; nam in pupillo solum est voluntas patris necessaria propter prudentem voti emissionem, quæ per unicam approbationem confirmatur, et ideo amplius non pendet votum a patre; in religioso autem requiritur propter dependentiam, quæ semper durat, et ideo hæc semper revocari potest per se, et quasi ab intrinseco; illa vero minime, nisi fortasse quando in ipsa approbatione manifestus error esset commissus, quod est per accidentem et incertum.

8. *An peccet Prælatus irritando votum quod antea confirmaverat*. — *Variae sententiae circa hoc dubium*. — Dubitant autem prædicti autores, esto sit valida irritatione a Prælato facta post suam ejusdem voti confirmationem, an peccet illam faciendo. In quo varii sunt. Nam quidam dicunt semper peccare, quia abutitur sua potestate in voti injuriam ac Dei irreverentiam, cui se quodam modo obligavit, quando votum confirmavit. Et ita sentiunt Cajet., Abul., Angel., et alii. Alii distinctione utuntur: nam si irritet sine causa, peccabit propter rationem factam, non tamen si id faciat ex causa legitima. Quia illa potestas, quæ in superiori permanet, non est otiosa et vana; ergo potest licite ex justa causa suum actum exercere, alias, moraliter loquendo, nullius momenti esset, nec quidquam conferret ad religiosum statum. Ita sentiunt Major, Sylvester, Soto, Navarr. et alii. Non desunt vero qui dicant, hanc irritationem per se fieri sine ullo peccato. Tum quia Prælatus, dando licentiam, non contraxit specialem obligationem non retractandi illam, quia neque hoc vovit, neque promisit; tum etiam quia in ipsa licentia, vel voti confirmatione subintelligitur conditio, seu limitatio usque ad beneplacitum concedentis; tum denique quia sicut requiritur aliqua honesta ratio movens ad irritandum votum post confirmationem ejus, ita etiam ante illum, ut supra dictum est capite primo; ergo non est aliqua differentia, et ita sentit Palaci. supra.

9. *Fertur judicium circa dictas sententias, et resolvitur dubium*. — Sed fortasse inter has opiniones non est magna differentia in re, sed in modo loquendi; secunda vero mihi probatur cum proportione ad ea quæ de marito dixi respectu uxoris. Nihilominus tamen addo considerandum esse modum concedendi licentiam, vel approbandi votum. Nam si fiat pro determinato die aut actu, raro certe revocabitur pro eodem die sine peccato, quia videatur esse aliqua irreverentia Dei, et quasi contemptus voti, cui aliquo modo cooperatus est, qui licentiam dedit, vel illud confirmavit; imo videtur, quantum ex se est, obtulisse Deo materiam illius voti, et ideo non ita facile debet revocari. Nihilominus tamen si ignorantia intercessit, vel nova causa exorta est, poterit honestari irritationem; oportebit tamen esse graviorem quam fuisse in principio sufficiens ad denegandam licentiam. Et idem censeo si licentia detur positive ut perpetua et irrevocabilis; semper tamen subintelligendum est esse

irrevocabilem sine legitima causa, quia hoc postulat prudens ratio concedendi talem facultatem. At vero si licentia detur ad tempus, illo expleto, revocari poterit, ut per se constat, ex cap. *Charissimus*, de Convers. conjugat. Imo videtur per se eessare ex limitatione temporis. Item si detur indefinite ad jejunandum semel in hebdomada, facilius poterit revocari pro aliquibus diebus, non obstante voto; quia tunc non revocat facultatem priorem, quia non pro eodem tempore illam negat, sed solum adhibet terminum, qui fuerat sine determinatione relictus. Item quia illa conditio erat tacite inclusa in modo illius concessionis, ut dictum est. Unde certius hoc erit et clarius, si conditio expresse ponatur. Et possunt in praesenti accommodari, que de precaria concessione notantur cap. ult. de Precarii.

10. *Quarta assertio: Prælatus æqualis in officio succedens revocare potest vota subditi ab alio confirmata.* — Dico quarto: Prælatus æqualis in officio succedens revocare potest vota subditi a prædecessore confirmata, æque ac ipse met prædecessor facere potuisset, imo majori facilitate. Probatur primo, quia potestas eadem est in utroque, et illa personarum distinctio quasi materialis est. Item illa potestas integra est in successore; ergo comprehendit etiam talem materiam vel talem actum. Unde etiam facile persuadetur ultima pars; quia si quæ obligatio orta est, in ipso concedente facultatem vendi, ad non retractandum quod proprio consensu et voluntate concesserat, vel omnino, vel magna ex parte in successore cessat; quia non fuit particeps voti subditi per proprium consensum. Potestque hoc confirmari a simili ex Aug., quæst. quinquagesima nona, in Numer., ubi ait, si puella fecit votum in domo patris, quod pater confirmavit, et ante executionem voti nuptui tradatur, posse a sposo tale votum irritari, quia est persona distincta, cui tale votum potest peculiare præjudicium afferre. Sic ergo in praesenti casu Prælatus successor alterius potest libere uti sua potestate, prout suo regimini expedire dicaverit; quoad hoc enim non potuit ligari ejus potestas a prædecessore. Unde quoad indirectam irritationem potest licentiam denegare, vel actionem prohibere, quia liberam administrationem seu jurisdictionem accepit. Quoad directam vero irritationem est proportionalis ratio, quia semper voluntas subditi manet æque pendens a successore, etiam quoad voti obligationem, atque ita ex parte subditi est eadem ratio parendi superiori vo-

lenti, ut non sit voto obnoxius. Ex parte autem ipsius superioris nihil intercessit, quo libero usu potestatis suæ privaretur, ut ostensum est.

CAPUT IX.

UTRUM SIT IN ECCLESIA POTESTAS DISPENSANDI IN VOTIS, EAQUE COMMUTANDI?

1. *Definitio dispensationis.* — Post irritationem dicendum est de dispensatione, de quarum differentia jam supra dictum est, et ex definitione dispensationis constabit. De commutatione vero postea dicetur; tamen, quia in multis convenit cum dispensatione, et aliquando dispensationem involvit, non possunt omnino disputationes sejungi; et ideo dicendo de dispensatione, obiter explicabimus quæ fuerint communia commutationi, ut per eorum comparisonem magis etiam dispensatio declaretur. Dispensatio autem, ut communiter a jurisperitis et Theologis definitur, est relaxatio juris ab habente potestatem legitime facta; solet etiam requiri ut fiat ex causa cognita, sed hoc non semper est de substantia dispensationis, et ideo non oportet ponи in descriptione, ut ex materia de Legibus suppono. Quamvis in praesenti hoc non impediret, quia causa est de substantia dispensationis voti, et ideo parum refert illam addere; non est tamen necessarium, quia in prioribus verbis sufficienter continetur, et non oportet omnia in definitione distincte explicare.

2. *Differentia inter dispensationem et interpretationem.* — Ex hac vero definitione colligere licet discrimen inter dispensationem et interpretationem, quam hic prænotare necessarium est. Nam dispensatio supponit vinculum actu obligans, et tollit illud, seu obligationem ejus; interpretatio vero non tollit obligationem, sed declarat tantum in re ipsa non esse; unde potius supponit casum, in quo lex vel votum ex se non obliget. Et ideo interdum fieri potest auctoritate privata, et per doctrinam, potius quam per jurisdictionem, licet etiam possit fieri authenticæ, et tunc posse tulet publicam potestatem. Hoc declaratur ex cap. *Quinta vallis*, de Jurejurant., ibi: *Ad mandati observationem denuncies, non teneri.* Nam qui denunciat, nihil agit, sed significat quod factum est, ut dicitur in leg. *Hæredes palam*, § *Si quid post, ff. de Testament.*; et ita ibi Abbas, num. 3, notat illam fuisse interpretationem juramenti de se non obligantis, nou-

relaxationem ejus. Non desunt autem qui hanc interpretationem interdum vocent dispensationem, ut videre licet in Bonavent., in 4, d. 38, q. ult.; Seot., 3, d. 37, q. unica; et Gab. ibi, art. 1, notab. 3, qui dicunt duplē esse dispensationem, scilicet, juris relaxationem, et juris declarationem, quam distinctionem admisit etiam Specul., tit. de Dispens., in principio.

3. Verumtamen non oportet abuti terminis, nec confundere æquitatem seu epikieiam cum dispensatione: sunt enim actus diversarum virtutum et potestatum, et longe diversos habent effectus, et ideo merito diversis vocibus significantur. Per dispensationem enim tollitur obligatio, per interpretationem non tollitur, sed declaratur non esse, quia vel nunquam orta est, vel cessavit per sese, vel simpliciter, vel pro tali casu. Unde dispensatio per se est actus jurisdictionis, interpretatio vero per se est actus scientiae seu doctrinæ; ac denique dispensatio est proprie actus justitiae distributivæ, interpretatio ad specialem virtutem epikieiae magis pertinet; recte ergo diversis vocibus significantur, et ad hoc accommodatae sunt illæ duæ. Ut in hac materia notarunt Soto, lib. 7, q. 4, art. 1; Aragon., q. 88, art. 10; Azor, lib. 11, cap. 19 et 20, et communiter alii in materia de Legibus. Et bene Turrecrem., in Summ. de Eccles., lib. 3, c. 53 et 55; et Covar., in 4, secunda parte, c. 6, § 9, num. 2, ubi ait, ex diametro pugnare dispensare et declarare, seu interpretari.

4. *Punctum difficultatis expenditur.* — *Aliorum opinatio.* — Denique hinc colligere licet, interpretationem voti versari, vel circa materiam, vel circa intentionem voventis; dispensationem autem dari ex parte Dei, qui tanquam supremus dominus, vel tanquam creditor cedit suo debito. Omnis enim interpretatio, quod votum non obliget, sumitur vel ex materia, quia est facta incapax obligationis voti; vel ex intentione voventis, quia conjectamus non fuisse intentionem voventis se obligare pro illo casu. Ita sumitur a simili de juramento, ex textu cum Gloss., in d. c. *Quinta vallis*; nam in textu dicitur, denunciandum fuisse juramentum in eo casu non obligasse, quia præceptum erat de re illicita; et addit Glossa, per Panorm. et alios approbata, etiam potuisse juramentum illud denunciari, non obligasse, quia non erat verisimile intendisse jurantem se obligare pro tali casu. Item ex supra dictis de valore vel mutatione voti, intelligi potest

omnem voti interpretationem in his duobus capitibus fundari; nam si materia sit capax obligationis, et constet voventem voluisse se obligare, nulla ratione interpretari possumus votum non obligare; sed tunc, supposita firmitate voti recurrendum est ad dispensationem, ut voti obligatio auferri possit, quod fieri non potest nisi ex parte Dei, ut dicemus. De interpretatione igitur nihil amplius nobis superest dicendum; nam quæ dicta sunt in libro superiori de mutatione et cessatione circa obligationem voti, et de votis dubiis, et de modo interpretandi votum, sufficiunt; in praesenti ergo solum de propria dispensatione tractamus.

5. *Datur in Ecclesia potestas ad auferendam votorum obligationem.* — Ex dictis ergo oritur ratio dubitandi in questione proposita: nam dispensatio est juris relaxatio; sed jus solvendi vota Deo relaxari non potest; ergo nec votum potest dispensari. Probatur minor, tum quia illud jus est naturale, et in jure naturali non cadit dispensatio; tum etiam quia obligatio fundatur in fidelitate Deo debita; dispensabile autem non est ut Deo fidelitas non servetur; ergo. Propter hoc quidam dixerunt, non esse potestatem in Ecclesia ad dispensandum in votis, sed solum ad interpretandum, an obligent, neque. Quod videtur sentire D. Thomas, dicta q. 88, art. 10. Nam in corpore articuli solum ait votum esse dispensabile, quia potest contingere quod in aliquo casu sit simpliciter malum, vel inutile, vel majoris boni impedivum. Et in solut. ad 2, declarat dispensationem voti tantum ex parte materiæ fieri, ita ut dispensare, nihil aliud sit quam determinare in hoc casu hanc non esse congruam materiam voti, quia vel est aliquid malum, vel inutile, vel majoris boni impedivum, ut etiam in solutione ad 3 declarat. Expressius vero illam sententiam docuit S. Bonaven., 4, d. 38, quæstion. ult.; et Glossa, in cap. *Non est, de Voto*, verb. *Auctoritate*; et ibi Anton., num. 3; et Cardin., in cap. *Cum ad monasterium, de Statu Monach.*, in fine.

6. *Nihilominus certum est esse in Ecclesia potestatem circa vota ad auferendum, quando oportuerit, illorum obligationem.* Ita D. Thomas expresse reprobans contrariam opinionem, in 4, dist. 38, q. 1, art. 4; nec in dicta q. 88, art. 10, aliud sentit, ut intelligi potest ex comparatione ad dispensationem legis humanae, qua in corp. et ad 2 utitur, et ex doctrina ejusdem, in articul. 11 et 12. Unde